

Zachowania seksualne dzieci w wieku przedszkolnym

Okres przedszkolny jest dla dziecka czasem bardzo intensywnego eksplorowania i poznawania świata. Dziecko tak, jak poznaje cyfry, liczby, uczy się funkcjonowania wśród grupy rówieśniczej, nabiera coraz większej samodzielności, choćby w czynnościach samoobsługowych, tak też jest zainteresowane własnym ciałem i seksualnością człowieka. Dopóki nie dostanie komunikatu od kogoś z zewnątrz, że to zainteresowanie jest niepożądane, będzie z typową dla małego dziecka ciekawością eksplorować ten obszar funkcjonowania człowieka. Oznacza to przeróżne zachowania związane ze sferą seksualną, które zaobserwować można u dziecka. Jako że na sferę seksualną składają się następujące aspekty: duchowy, fizyczny, społeczny, intelektualny, emocjonalny (Zielona-Jenek M., Chodecka A. 2010,), przejawy zainteresowania dziecka seksualnością można zaobserwować w każdym z tych obszarów.

Zachowania seksualne dzieci można podzielić na cztery kategorie (Beisert M., 2011): masturbacja dziecięca, pytania i inne zachowania orientacyjne, dziecięce zabawy seksualne (zachowania interakcyjne), dziecięca twórczość erotyczna .

Masturbacja dziecięca to autostymulacja obszarów erogennych i wywołanie przyjemnych doznań. Nie każda masturbacja dziecięca mieści się w dziecięcej normie seksuologicznej. Istnieją 3 typy masturbacji dziecięcej: rozwojowa, instrumentalna i eksperymentalna. Masturbacja rozwojowa jest powtarzalna w formie, zanika z czasem, jej celem jest dostarczenie przyjemnych doznań, nie ma negatywnych konsekwencji, w związku z czym uznawana jest za zachowanie mieszczące się w normie, będące zupełnie naturalnym etapem rozwoju człowieka.

Masturbacja instrumentalna jest także powtarzalna w formie, ale też pojawia się w określonych okolicznościach, może przybierać formę demonstracyjną. Jej celem często jest radzenie sobie z emocjami, napięciem, stresem, czy innymi trudnymi dla dziecka do zniesienia stanami, np. odczuwanym deficytem uwagi ze strony dorosłego, czy innymi doznanymi traumami. W związku z tym masturbacja instrumentalna może mieć różne negatywne konsekwencje, czy to utrwalenie wzorca wykorzystywania seksualności w celach pozaseksualnych, czy to brak

rozwoju różnych strategii radzenia sobie z trudnymi stanami emocjonalnymi, co skutkować może zaburzeniami w rozwoju emocjonalnym.

Masturbacja eksperymentalna motywowana jest głównie potrzebą poznawczą, czyli ciekawością, a także przyjemnością. Rzadko jest ukrywana, jest zamienna w formie, może polegać np. na wkładaniu różnych przedmiotów do otworów ciała, czy też nakładaniu ich na członka. Z racji potencjalnych uszkodzeń ciała, bólu, może być niebezpieczna i wymaga interwencji ze strony dorosłych, aby im zapobiec.

Pytania i inne zachowania orientacyjne to objaw zainteresowania dziecka różnicami w budowie ciała kobiet i mężczyzn, funkcji tych różnic, kierunku przemian jakie będą zachodziły w ich seksualności. Do tej kategorii zaliczyć można wszelkie pytania o seksualność człowieka (np.: “skąd się biorą dzieci”, “czemu tata sika na stojąco”), podglądanie (zarówno rówieśników jak i osób dorosłych), ekshibicjonizm dziecięcy (pokazywanie swoich intymnych części ciała innym), transwestytyzm dziecięcy (przebieranie się w ubrania płci przeciwnej). Zachowania te służą dziecku w porządkowaniu sobie świata, pozwalają zdobyć wiedzę, zweryfikować wiedzę zdobytą wcześniej (np. od kolegów), rozwijają więzi (jeśli dziecko ma przestrzeń np. na pytania o seksualność w domu, będzie to dla niego sygnałem, że może rodzicom ufać i zwracać się do nich z różnymi problemami). Pozwalają także sprawdzać reakcje środowiska, co jest okazją do realizowania przez dorosłych funkcji wychowawczej i edukacyjnej. Dzieci też często w ten sposób sygnalizują potrzebę wsparcia, np. w sytuacji, kiedy usłyszą coś, co je przeraża, czy doznają jakiegokolwiek formy przekroczenia granic ze strony innych.

Dziecięce zabawy seksualne zaspokajają ciekawość, pozwalają zdobyć wiedzę, dostarczają przyjemności, umożliwiają stymulację i ekspresję seksualną z rówieśnikami. Wg. prof. Marii Beisert, wśród tych aktywności wyróżnić można zabawy naśladujące aktywność seksualną (zabawa w dom, w randkę, inicjacje kontaktów seksualnych), zabawy naśladujące sytuacje pozaseksualne (zabawa w lekarza, kosmetyczkę) oraz zabawy odreagowujące (zmuszanie innego dziecka do kontaktu seksualnego). W przypadku zabaw naśladujących, głównym celem są przyjemne doznania oraz zaspokojenie ciekawości. Zabawy odreagowujące służą natomiast

przede wszystkim rozładowaniu napięcia związanego z doświadczeniem przekroczenia granic oraz zasygnalizowaniu swojemu otoczeniu, że do tego doszło. Taka forma aktywności dziecka jest wskazaniem do przyjrzenia się dziecku i udzielenia mu właściwej pomocy.

Dziecięca twórczość erotyczna to wszelkie wytwory dziecka, m.in.: rysunki, wierszyki, piosenki, prace plastyczne, opowiadania o charakterze seksualnym. Ich zadaniem jest przede wszystkim ekspresja, ale też badanie reakcji środowiska w dość bezpieczny sposób. Wtwory artystyczne o charakterze seksualnym mogą także służyć dziecku w odreagowaniu trudnych zdarzeń, traumy na tle seksualnym, a także ich pośredniej komunikacji dorosłym. Nie oznacza to jednak, iż każdy erotyczny wytwór sugeruje, że dziecko doznało krzywdy. Interpretacja dzieł dziecka powinna być dokonywana z ogromną uważnością i rezerwą, ponieważ nadinterpretowanie może dziecku wyrządzić wiele krzywdy.

Prawidłowo rozwijające się dziecko będzie przejawiać zainteresowanie seksualnością w dostosowany do swojego temperamentu i środowiska sposób. Dlatego bardzo ważne w tym okresie jest zachowanie się opiekunów i najbliższego otoczenia. Te pierwsze spotkania z seksualnością w postaci zabaw, twórczości itp., dają bazę, fundament, dla dorosłej seksualności. Udział rodziców w rozwoju seksualności dziecka we wczesnym dzieciństwie jest bardzo duży i niepowtarzalny jak chodzi o możliwości jej kształtowania (Beisert M., 2011). Dotyczy on zarówno wewnątrzpsychicznego aspektu (np. kształtowanie poczucia kobiecości/męskości dzięki aprobachie rodziców) jak i behawioralnego (przejawu seksualności w zachowaniach, np. sposób przytulania jako zaspokajanie potrzeby czułości). W dodatku dzieje się to bez "burzy hormonalnej", charakterystycznej dla nastolatków. W późniejszych okresach rozwoju pozycja grupy rówieśniczej nabiera coraz większego znaczenia i coraz większy staje się jej wpływ na dziecko. Dlatego też warto wspierać zdrowy rozwój seksualny od jak najmłodszych lat, dając dzieciom przestrzeń na jej wyrażanie. A kiedy dzieci zadają pytania o seksualność, cieszyć się, że darzą nas zaufaniem i że mamy wpływ na to, jak rozwija się ich tak ważna sfera funkcjonowania.

